

ΛΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ-ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ

Μέρες και νύχτες της ζωής μας

Μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

Οι ήρωες του βιβλίου είναι πρόσωπα φανταστικά και η επιλογή των ονομάτων έγινε τυχαία.

Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη: *Μέρες και νύχτες της ζωής μας*

ISBN 978-960-04-5146-7

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διόρθωσης: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Παναγιώτα Κασβίκη
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© *Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη, 2021*

© *Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2021*

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γενναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • [www.facebook.com / kedros.gr](https://www.facebook.com/kedros.gr)

e-mail: books@kedros.gr

*στον Νίκο
για τον μισό αιώνα*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
Η ΔΕΣΠΟΙΝΑ

1

Όπως κάθε μέρα, η Δέσποινα κατέβηκε για να ετοιμάσει το πρωινό του πατέρα. Τσάι του βουνού και δυο φέτες ψωμί, φρυγανισμένες, με μια ιδέα βουτυράκι και μέλι. Ξεχώρισε τα φάρμακα της ημέρας και τα τοποθέτησε στις αντίστοιχες θήκες του ξύλινου κουτιού: αυτό για το πρωί, εκείνο για το μεσημέρι, το τρίτο για το απόγευμα, τα άλλα δύο για το βράδυ. Έψησε και τον δικό της κουπάτο, να του κάνει παρέα.

Κοιτούσε στη γωνία το μπαστούνι που του είχε χαρίσει. Έξι μήνες έστεκε στην ίδια θέση αζήτητο. Το θεωρούσε μεγάλη κατάντια ο πατέρας. Καλύτερα να μην έβγαινε καθόλου έξω παρά να κυκλοφορούσε μ' αυτό. «Αρκετά έζησα. Φτάνει!»

Είχε περάσει ένας χρόνος απ' τον θάνατο της μητέρας, μα εκείνος δεν έλεγε να αποχωριστεί τα ρούχα και τα παπούτσια της, τα στολίδια και τα φουλάρια

της και την κοινή τους συνήθεια ν' ανοίγουν το ραδιόφωνο με το πρώτο φως της μέρας. Το είχαν διαλέξει μαζί, ήταν μάρκας Telefunken. Ένα έπιπλο ολόκληρο, με πικάπ και μπαράκι. Σ' αυτό άκουγε η Δέσποινα τους πρώτους δίσκους, σαράντα πέντε στροφών, που είχε αποκτήσει στο γυμνάσιο: «My little one», «Petite fleur», «Volare», «Έξη λαϊκές ζωγραφιές», «Επιφάνια»... Αλησμόνητη της είχε μείνει η έκπληξη του οδοκαθαριστή, όταν άκουσε απ' την ανοιχτή μπαλκονόπορτα «Στο περιγιάλι το κρυφό». «Σας αρέσουν κι εσάς αυτά τα τραγούδια;» ρώτησε λάμποντας ολόκληρος, που ο δικός τους Μίκης είχε κατακτήσει ακόμη και τα πλουσιόσπιτα, ακόμη και τα ανάκτορα! Πράγματι, οι γονείς της μπορεί να προτιμούσαν τον Γιαννίδη, τον Σουγιούλ ή τον Αττίκ, αλλά και του Θεοδωράκη η μουσική τους είχε ευχάριστα αιφνιδιάσει.

«Όλο αμερικάνικες τσιρίδες και κλαπατσιμπαλα!» δυσφορούσαν με τους ιδιωτικούς σταθμούς, που είχαν ενσκήψει τα τελευταία χρόνια, όπως και με τα τηλεοπτικά κανάλια.

Από τότε που ο πατέρας είχε συνταξιοδοτηθεί, άκουγαν μαζί με τη μητέρα κάθε Τρίτη ανελλιπώς την εκπομπή του Δεύτερου προγράμματος «Η Τρίτη της τρίτης ηλικίας». Παρέμεναν ισόβιοι λάτρεις του ραδιοφώνου οι γονείς της. Νοσταλγούσαν τον παλιό

καιρό, που περίμεναν με χαρτί και μολύβι τη σταγόνα σταγόνα ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων. «Τώρα, πριν κλείσουν οι κάλπες, ξέρεις κιόλας ποιος κερδίζει. Δεν έχει γούστο...» διαμαρτύρονταν.

Χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν η Κλειώ, απ' την Ιταλία. Την είχε παρακαλέσει την κόρη της η Δέσποινα να τηλεφωνάει όσο πιο συχνά μπορούσε στον παππού, να του λέει έστω μια καλημέρα. Και η Κλειώ το τηρούσε. Άλλωστε τον αγαπούσε τον παππού, καθώς και τη γιαγιά. Μαζί τους είχε μεγαλώσει. Μια σκάλα τους χώριζε. Όταν ήταν μικρά παιδιά, αυτή κι ο αδελφός της, παίζανε μαζί τους όχι μόνο χαρτιά και τόμπολα, αλλά ακόμη και κρυφτό ή κυνήγι θησαυρού στον κήπο. Και πώς πανηγυρίζανε όταν ανασκάπτανε γύρω από τα αγάλματα του Απόλλωνα και της Άρτεμης κι ανακαλύπτανε νομίσματα αρκετά για ν' αγοράσουν ο καθένας τους από ένα παγωτό. Επειδή οι γονείς τους εργάζονταν, η γιαγιά μαγείρευε για όλους – και μαγείρευε πεντανόστιμα. Όταν η Κλειώ ετοιμαζόταν να φύγει για σπουδές στην Ιταλία, η γιαγιά της χάρισε ένα τετράδιο όπου της είχε γράψει τις καλύτερες συνταγές της για φαγητά και γλυκά. Αυτό το τετράδιο, με το πράσινο μήλο στο εξώφυλλό του, η Κλειώ θα το κρατούσε σ' όλη της τη ζωή.

«Ο παππούς κοιμάται ακόμη. Θα του πω ότι πήρες», είπε η Δέσποινα, ευχαριστημένη που η κόρη της δεν ξεχνούσε. Αντιθέτως, ο γιος της ήταν λιγάκι αμελής.

Απ' την κρεβατοκάμαρα ακουγόταν μουσική. Το τρανζιστοράκι στο κομοντίνο ήταν η νυχτερινή παρέα του πατέρα. Συχνά αποκοιμιόταν χωρίς να το κλείσει. Τον τελευταίο καιρό σηκωνόταν απρόθυμα, κι η Δέσποινα του πήγαινε συχνά τον δίσκο στο κρεβάτι. Εκείνη την ημέρα όμως έκανε ωραία λιακάδα κι ήταν αποφασισμένη να τον πάει μια βόλτα με το αυτοκίνητο.

«Καλημέρα, μπαμπά... Μπαμπά;!...»

Χύθηκε το τσάι, της έπεσε ο δίσκος. Ο πατέρας ήταν ξαπλωμένος ανάσκελα, με τα μάτια κλειστά. Για πάντα.

2

Τελικά δεν πρόλαβε να βγάλει τα μαύρα και τα ξαναφόρεσε. Πρώτη φορά στη ζωή της ένιωσε να μετεωρίζεται – κάτι που δεν περίμενε να κατανοήσει ο Άρης. Εκείνος είχε τη μητέρα του ακόμη ζωντανή και τον Σωτήρη, τον ομογάλακτο αδελφό του. «Εσύ έχεις εμάς!» προσπαθούσε να την παρηγορήσει. Όντως είχε άντρα και παιδιά, ρίζες όμως δεν είχε.

Δυσφορούσε ο Άρης που λόγω του πατέρα δεν μπορούσαν ούτε μία Κυριακή να πάρουν μαζί το πρωινό τους. Όπως δυσφορούσε και πρωύτερα, όταν η γυναίκα του πήγαινε κάθε μέρα στο νοσοκομείο για τη μητέρα της. «Βρίσκεται πλέον στην εντατική. Τι παραπάνω μπορείς να κάνεις γι' αυτήν;» γκρίνιαζε.

Η Δέσποινα επισκεπτόταν τη μητέρα της εναλλάξ με τον πατέρα. Η μητέρα άκουγε και καταλάβαινε, μα να μιλήσει δεν μπορούσε. Μόνο ένευε με τα μάτια. Όπως είχε νεύσει «ναι» όταν η Δέσποινα επέμε-

νε να πάει ο πατέρας στο σπίτι να ξεκουραστεί. «Θα ῥθω το απόγευμα», της είχε υποσχεθεί σιάζοντάς της το σεντόνι. Του κράτησε εκείνη τα χέρια και τα φίλησε.

Το ίδιο βράδυ έσκυψε και τη φίλησε κι εκείνος στο μέτωπο. Τη σταύρωσε τρεις φορές, έκανε τον σταυρό του κι έπειτα την πήραν.

Οι γονείς της Δέσποινας δεν ήταν διαχυτικοί μεταξύ τους. Ποτέ δεν τους είχε δει κοντά παρά μόνο όταν περπατούσαν αγκαζέ. Όλα τα αισθήματα αγάπης τα διοχέτευαν στην κόρη τους. Όλη την έγνοια κι όλη τη φροντίδα τους. Ποτέ η Δέσποινα δεν είχε διακρίνει μια σπίθα έρωτα στα μάτια τους. Εκτίμηση, όμως, ναι. Ίσως γι' αυτό να είχαν ζήσει εντέλει μια ειρηνική ζωή. Καθένας στον ρόλο του. Καθένας στα όριά του. Με σεβασμό. Ο χρόνος και ιδιαίτερα το πλάσμα που είχαν φέρει στη ζωή ήταν αρκετά για να τους δέσουν.

Μόλις εκείνη τη στιγμή, για πρώτη φορά, πέρασε από το μυαλό της Δέσποινας η σκέψη πως ο πατέρας ίσως ένιωθε στο βάθος της ψυχής του ένα κάποιο δέος ανάμεικτο με ευγνωμοσύνη, που εκείνος, το ανεμοδαρμένο προσφυγάκι του δημοτικού, είχε παντρευτεί μια κόρη πλούσια, η οποία μιλούσε μέχρι και γαλλικά. Χάρη στη γυναίκα του είχε ανέβει την

κοινωνική κλίμακα ο Στέφανος. Αλλά κι ένας ακόμη λόγος που δεν μπορούσε να ξεπεράσει τον χαμό της ήταν το γεγονός ότι θεωρούσε άδικο να έχει φύγει η Κλειώ πριν από εκείνον. Ο πατέρας ήταν προσηλωμένος στη δικαιοσύνη. Αυτό το πνεύμα δικαίου το είχε περάσει και στην κόρη του.

Όχι τυχαία είχε τιμηθεί από το κράτος του Ισραήλ – μαζί του βέβαια και η μητέρα – με τον τίτλο του Δικαίου των Εθνών, διότι είχε διασώσει στην Κατοχή την οικογένεια Ασέρ. Η Εντίθ Ασέρ ήταν φίλη και συμμαθήτρια της γυναίκας του στο Γαλλικό Σχολείο. Χρόνια μοιράζονταν με την Κλειώ το ίδιο θρανίο, τις ίδιες φάρσες. Μεγάλες γυναίκες πια, τις θυμούνταν και ξεκαρδίζονταν στα γέλια. Μία μάλιστα εξ αυτών τους είχε στοιχίσει ακριβά: Είχαν βάλει ρετσίνι στην καρέκλα του μισητού καθηγητή των μισητών Μαθηματικών, με αποτέλεσμα να αποβληθούν αντάμα για δύο ημέρες και η «κοσμιωτάτη» διαγωγή τους να γίνει απλώς «κοσμία».

Μετά το Μαύρο Σάββατο στην πλατεία Ελευθερίας τον Ιούλιο του 1942, όπου οι άρρενες Εβραίοι της πόλης βασανίστηκαν και εξευτελίστηκαν στο έπακρον, μαθεύτηκε από το BBC, που οι γονείς της Δέσποινας άκουγαν κρυφά, ότι οι Γερμανοί συγκεντρώνανε, τόσο στη Γερμανία όσο και στις κατεχό-

μενες χώρες, Εβραίους και τσιγγάνους και τους οδηγούσαν σε στρατόπεδα εξόντωσης. Η Κλειώ αμέσως ενημέρωσε τη φίλη της. Οι γονείς της Εντίθ αδυνατούσαν να πιστέψουν την είδηση, θεωρώντας την προπαγάνδα των Εγγλέζων. Όσο για τον άντρα της, αυτός αμφιταλαντευόταν. Όταν όμως έπειτα από λίγο καιρό είδε να επιτάσσουν το μαγαζί του και όχι μόνο – στις δε αρχές του 1943, ύστερα από μια σειρά εξωφρενικών απαγορεύσεων για τους Εβραίους, είχαν αρχίσει να τους συγκεντρώνουν σε γκέτο –, ήρθε η Εντίθ έντρομη να ζητήσει βοήθεια.

Τότε ο Στέφανος Χαρισιάδης βρήκε τρόπο να φυγαδεύσει την οικογένεια Ασέρ, με καΐκι από τη Χαλκιδική στη νότια Ελλάδα. Από εκεί συνήθως φεύγανε για Αίγυπτο όσοι ήθελαν να ενταχθούν στον στρατό της Μέσης Ανατολής. Όταν, μετά την Κατοχή, οι Ασέρ επέστρεψαν σώοι και αβλαβείς, οι γονείς της Δέσποινας τους παρέδωσαν τα χρυσαφικά και τις λίρες που τους είχαν εμπιστευτεί.

Την εποχή που ήταν ακόμη παιδί, οι μεγάλοι συνήθιζαν σε οικογενειακές συγκεντρώσεις να αφηγούνται ιστορίες της Κατοχής, που η Δέσποινα τις ρουφούσε σαν το σφουγγάρι. Έτσι έμαθε ότι τον Φλεβάρη του 1943 σταμάτησε η πληροφόρηση από το BBC, διότι

ένα δωμάτιο στο σπίτι τους μαζί με το λουτρό επιτάχθηκαν για λογαριασμό κάποιου αξιωματικού των Ες Ες. Μόλις έλαβαν τη διαταγή επίταξης, ο πατέρας έσπευσε να θάψει στον κήπο το ραδιόφωνο. Όταν κάποτε έφυγαν οι Γερμανοί, η μαμά της έβαλε την υπηρετριούλα τους να πλένει, να σφουγγαρίζει και να αερίζει επί μία τουλάχιστον εβδομάδα το δωμάτιο και το μπάνιο. Κάθε γωνία και κάθε εκατοστό. Όχι πως ήταν άπλυτος ο Γερμανός, η ορντινάντσα του καθάριζε, αλλά, να, εκείνη ένιωθε κάπως...

Δεν μπορούσε, λόγου χάρη, να ξεχάσει – ακόμη και να το ήθελε – το απόγευμα εκείνο που η καρδιά της κόντεψε να πεταχτεί έξω απ' το στήθος της, όταν άκουσε από μακριά το τεθωρακισμένο και αντιλήφθηκε πως σε πέντε λεπτά άρχιζε η απαγόρευση κυκλοφορίας. Τι αποκοτιά να έχει πάει απέναντι, στη θάλασσα, και να ρεμβάζει στα βραχάκια! Τινάχτηκε σαν ελατήριο, έτρεξε, άνοιξε στο παρά κάτι την αυλόπορτα, το τεθωρακισμένο πλησίαζε, κόλλησε με την πλάτη στο κολονάκι κρατώντας την αναπνοή της. Μόνο όταν πέρασε κι απομακρύνθηκε τόσο ώστε να μην ακούγεται καθόλου, μονάχα τότε ξεκόλλησε απ' τον τοίχο κι ανέβηκε τρέχοντας τις σκάλες. Γιατί η απαγόρευση κυκλοφορίας αφορούσε και τον κήπο σου και τις σκάλες σου. Υπήρξαν άνθρωποι που

πυροβολήθηκαν στο κατώφλι του σπιτιού τους. Στην οδό Κρήτης είχαν σκοτώσει μια γυναίκα που μάζευε στο μπαλκόνι την μπουγάδα της.

Καιρό αφότου είχαν αποχωρήσει οι Γερμανοί, η μητέρα ακόμη τινάζοταν καμιά φορά μες στον ύπνο της. Γιατί εκείνο που σε αγρίευε πιο πολύ απ' όλα, έλεγε, ήταν το επιθετικό βήμα των Γερμανών που περιπολούσαν μέσα στην ησυχία της νύχτας. Χτυπούσαν στο πεζοδρόμιο τις μπότες τους μ' έναν τρόπο προκλητικό, κι όποιος άκουγε αυτό το αποκρουστικό ντροκ ντροκ ντροκ να πλησιάζει τον έπιανε φόβος. Και να τ' ακούς αυτό όλη νύχτα. Φαίνεται πως είχαν εντολή να τρομοκρατούν τον κόσμο ακόμη και με το βήμα τους.

Απ' όλες τις ιστορίες της Κατοχής, με τις οποίες είχε διαπλαστεί η μικρή Δέσποινα, εκείνη που περισσότερο την ενθουσίαζε αφορούσε την 25η Μαρτίου του 1943. Έβλεπε συνεπαρμένη το πλήθος των φοιτητών να προσέρχεται στο μνημείο του ναυάρχου Βότση για κατάθεση στεφάνου και ήθελε να ήτανε μαζί τους. Τους άκουγε να ψέλνουν τον Εθνικό Ύμνο κι αμέσως μετά να αιφνιδιάζουν τους κατακτητές ξεσπώντας σε συνθήματα εναντίον τους. Την ίδια κιόλας μέρα είχαν σπεύσει οι Γερμανοί να περιφράξουν με αγκαθωτό

συρματόπλεγμα τον χώρο γύρω από την προτομή του ναυάρχου.

«Αυτό ήταν καλό σημάδι», άκουσε κάποτε τον πατέρα να σχολιάζει. «Αφ' ης στιγμής άρχισαν να φοβούνται την Ιστορία μας, το τέλος τους πλησίαζε».

Πριν ξημερώσει η 30ή Οκτωβρίου του 1944, κάθε είδους στρατιωτικά οχήματα βρυχιόνταν ασταμάτητα, θαρρείς κι είχαν ξυπνήσει μες στη νύχτα όλοι οι δράκοι κι όλοι οι δαίμονες του κόσμου, έτοιμοι να σπεύρουν κι άλλο κακό. Όμως όχι. Τουναντίον! Οι δυνάμεις Κατοχής αποχωρούσαν. Η εποχή των τεράτων εξέπνεε. Εκρήξεις ακούγονταν από μακριά καθώς ανατινάζανε μέρος του λιμανιού και επιταγμένα κτίρια, που πιθανώς έκρυβαν κάποια φοβερά μυστικά. Πρόθεσή τους ήταν να ανατινάξουν και την ηλεκτρική εταιρία, αλλά το κακό αποφεύχθηκε την τελευταία στιγμή έναντι λύτρων.

Με το πρώτο φως της ημέρας, βγήκαν όλοι στα μπαλκόνια και κοιτούσαν τους ηττημένους, που έφευγαν πεζοί σέρνοντας πλέον τις περίφημες μπότες τους. Οδεύανε σε σειρά ανά τρεις, με προορισμό τον σιδηροδρομικό σταθμό, σιωπηλοί και σκυφτοί, όπως ακριβώς οι Εβραίοι ενάμιση χρόνο νωρίτερα. Στην αρχή ο κόσμος παρέμενε βουβός. Κανείς δεν τους γιουχάισε, γιατί παραδόξως δεν ήταν αφοπλι-

σμένοι και όλοι γνώριζαν με τι ευκολία σήκωναν τα όπλα τους οι Γερμανοί. Κάποια στιγμή, ωστόσο, οι άνθρωποι ξέσπασαν σε χειροκροτήματα και ζητωκραυγές. «Ζήτω, ζήτω η Ελλάς!» Εκείνοι δεν αντέδρασαν. Έτρεχε το πλήθος ξοπίσω τους και εξαφάνιζε ό,τι είχε απομείνει από αυτούς. Κυρίως έσπαζε τα γερμανικά σήματα στους δρόμους, τις επιγραφές και το V της νίκης.

Νωρίς το απόγευμα εμφανίστηκαν, κατάκοποι και γελαστοί, οι πρώτοι αντάρτες με την ελληνική σημαία. Ένας ηλικιωμένος άντρας αποσπάστηκε από το πλήθος και πήγε και τη φίλησε. Από τα μπαλκόνια τους έραιναν με άνθη και στεφάνια δάφνης. Ελληνικές σημαίες άρχισαν να κυματίζουν παντού. Σε λίγο κατέβηκαν απ' τον Χορτιάτη κι άλλοι αντάρτες, με κόκκινα λάβαρα αυτοί, φτιαγμένα από γερμανικά αλεξιπτώτα που κατασκευάζονταν στη Χαλκιδική, στο επιταγμένο εργοστάσιο μετάξης ενός Εβραίου. Επίκεντρο των πανηγυρισμών η πλατεία της Αγίας Σοφίας, όπου έσμιξαν με το πλήθος και οι κρατούμενοι από το στρατόπεδο του Παύλου Μελά. Ο αγκυλωτός σταυρός είχε εξαφανιστεί από τον Λευκό Πύργο. Στη θέση του κυμάτιζε πάλι η γαλανόλευκη.